

Tossavainen, Vesterbacka

4.4.2022

129/04.01.01/2022

Sosiaali- ja terveysministeriö

kirjaamo.stm@gov.fiannimari.laakkonen@gov.fi**VN/10830/2022, Sosiaali- ja terveysministeriön kuulemiskutsu**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n kannanotto ja huomiot luonnokseen hallituksen esitykseksi laiksi potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana

Lain tavoite ja soveltamisala

Hallituksen esityksen tavoitteena on turvata potilasturvallisuus tilanteessa, jossa työtaistelun takia syntynyt henkilökuntavajaus vaarantaa potilaiden hengen tai terveyden. Käytettävissä olevien tietojen perusteella toteutettavissa olevilla järjestelyillä ei pystytä huolehtimaan kattavasti potilaiden hengen tai terveyden turvaamiseksi tarvittavista välttämättömistä hoidoista, jos sairaanhoitopiirit ja sairaala eivät pysty palkkaamaan ammattitaitoisia henkilökuntaa kriittisiin tehtäviin. KT pitää välttämättömänä lain säätämistä ja yhtyy lakiesityksen tavoitteisiin ja perusteluihin.

KT pitää lakiesitystä lähtökohdiltaan erittäin kannatettavana ja tarpeellisena jo tämänhetkinen työtaistelutilanne sairaanhoitopiireissä huomioon ottaen. Lisäksi työtaisteluiden on tarkoitus laajentua 15.4.2022 myös uusiin kuntayhtymiin, jotka hoitavat sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon tehtäviä. 19.4.2022 on ilmoitettu alkaavaksi lakkoja pääkaupunkiseudulla, jotka kohdistuvat sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon tehtäviin. Lisäksi on hyvin mahdollista, että lakkovaroituksia tulee vielä lisää. **KT toteaa, että lakiesitystä tulisi täydentää siten, että se soveltuisi terveydenhuollon lisäksi myös eräin osin sosiaalihuoltoon.** Lakia tulisi voida soveltaa myös esimerkiksi vanhusten ympärivuorokautiseen kotihoitoon tai vammaispalveluihin, jotka ovat sosiaalihuoltoa. Mikäli aikataulullisesti ei tässä tilanteessa ole mahdollista laajentaa lakiesitystä kattamaan myös sosiaalihuolto, KT katsoo, että lainvalmisteluun tältä osin tulee ryhtyä pikaisesti. KT toteaa, että työtaistelutilanteessa työnantajat eivät pysty toteuttamaan laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetussa laissa voimassa olevaa 0,6 työntekijää/asiakasta kohden säädettyä henkilöstömitoitusta.

Suojelutyöneuvotteluista

KT korostaa, että suojelutyön tarpeen määrittäminen perustuu lääketieteelliseen asiantuntemukseen ja se vastaa ehdotonta vähimmäistasoa, jonka mukaan potilasturvallisuus voidaan ylläpitää ja kriittisimmät palvelut voidaan antaa. Työtaistelussa tällä hetkellä mukana olevien henkilöstöjärjestöjen Tehy ry:n ja SuPer ry:n suojelutyöneuvotteluissa antama suojelutyö vastaa vain murto-osaa työnantajien esittämästä välttämättömästä tarpeesta. Tällöin palvelun järjestäjä ja lääketieteellisestä hoidosta vastaava taho

Tossavainen, Vesterbacka

4.4.2022

129/04.01.01/2022

ei kykene tosiasiallisesti vastaamaan niistä velvoitteista, jotka sille on lailla annettu.

Tälläkin hetkellä työnantajat turvaavat käytettävissä olevilla keinoillaan suojelutyötä. Niitä ovat normaalit työnjohto-oikeudella tehtävät työjärjestelyt ammattiryhmien sisällä ja osin ammattiryhmien välillä. Näiden lisäksi työnantaja käyttävät suojelutyömääräyksiä viranhaltijoille. Suojelutyömääräys kuitenkin edellyttää, että suojelutyöhön määrättävällä viranhaltijalla on tehtävän työn edellyttämä koulutus ja osaaminen. Viranhaltijoiden määrä terveydenhuollossa on lisäksi niin vähäinen, ettei sillä pystytä ratkaisemaan tilannetta.

Suojelutyöneuvotteluissa ei ole tapahtunut merkittävää eikä riittävää lähentymistä neuvotteluosapuolten näkemyksissä suojelutyön osalta. Tehy ry ja SuPer ry eivät ole toimittaneet lakkoilmoitusten ja neuvotteluissa antamiensa lupauten mukaista määrää suojelutyövoimaa. Tilanne on pääosin samanlainen kaikilla työtaisteluun kuuluvilla alueilla, joskin jonkinlaisia eroja alueiden välillä neuvotteluiden tuloksissa on. Henkilöstöjärjestöjen näkemys sen tason suhteen ennen työtaistelun alkamista ja sen kestäessä on ollut hyvin erilainen kuin lääketieteellinen vähimmäisvaatimus edellyttäisi.

Tällä hetkellä käynnissä olevien työtaisteluiden kohdalla Tehy ry ja SuPer ry eivät ole rajanneet lakon ulkopuolelle mitään tehtäviä tai toimintoja. Lisäksi Tehy ry:n ja SuPer ry:n edustajat ovat neuvotteluiden aikana tuoneet myös omissa mediakannanotoissaan esille sen, ettei **työsuhteisilla työntekijöillä ole tällä hetkellä lain mukaan minkäänlaista velvoitetta tehdä suojelutyötä**. Näin ollen järjestöillä ei ole kaikin osin tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, että heidän jäsenensä osallistuvat suojelutyöhön edes siinä määrin, jota järjestö suojelutyöneuvotteluissa lupaa. Työnantajat ovat joutuneet tilanteisiin, joissa suojelutyöhön osoitetut työntekijät eivät ole tulleet suojelutyöhön.

KT yhtyy siihen, että potilasturvallisuutta ei voi varmistaa muutoin kuin laajentamalla suojelutyön saatavuus lääketieteellisen vähimmäisvaatimuksen tasolle laakisääteisesti. Työnantajan tulisi olla se taho, joka tuon lääketieteellisen vähimmäisvaatimuksen viime kädessä arvioi. Ammattijärjestöjen neuvottelijoilla ei ole tällaista lääketieteellistä tai kaikenkattavaa kokonaistilanteen huomioon ottavaa osaamista, vaikka heillä olisikin terveydenhuollon koulutus. Tilanteessa, jossa henkilöstön saatavuus on kiinni työtaisteluun ryhtyneen ammattijärjestön kanssa käytävistä neuvotteluista, tulee olla ulkopuolinen taho, joka voi viime kädessä velvoittaa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöt työhön.

Menettely potilasturvatyöhön määrättäessä

KT pitää kannatettavana, että aluehallintoviranomaiselle annetaan lakiesityksen 4 §:n nojalla oikeus määrätä henkilö 3 §:ssä säädettyyn potilasturvatyöhön toimintayksikköä ylläpitävän tai ostopalvelusopimuksen tehneen kunnan tai kuntayhtymän esityksen perusteella. KT pitää kuitenkin lakiesitystä siltä osin puutteellisena, että se ei mahdollista em. määräämistä esim. ympärivuorokautiseen asumispalveluihin tai laitoshoitoon tai vammaispalveluyksiköihin, vaan rajoittuu terveydenhuollon yksiköihin. Huhtikuun 15.

Tossavainen, Vesterbacka

4.4.2022

129/04.01.01/2022

päivänä uhkaavat työtaistelutoimet koskevat kuitenkin myös eräitä sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymiä, joissa on myös sosiaalihuollon palveluja. Näissä ilmenevä huomattava henkilöstövajaus voi uhata myös asiakasturvallisuutta.

Lisäksi nyt esitettävässä potilasturvalla tulisi määrääkaisesti säätää, että ympäri-vuorokautisissa yksiköissä voidaan työtaistelutilanteessa alittaa mitä henkilöstömitoituksesta on säädetty vanhuspalveluissa.

Lakiesityksen 4 §:n mukaan potilasturvatyöesityksessä on oltava riittävät työnantajan perustelut sille, miksi pysyvän lainsäädännön mahdollistamat toimet ovat riittämättömiä. **Monet hoitohenkilökunnan tehtävistä ovat kuitenkin sellaisia, jotka edellyttävät erityisosaamista.** Tällainen vaativa erityisosaaminen on saavutettavissa vain pitkäaikaisen koulutuksen ja työkokemuksen kautta. Tästä syystä ulkopuolisen työvoiman saaminen nopeasti tällaisiin tehtäviin on pääsääntöisesti mahdotonta. Lisäksi tällä hetkellä käynnissä olevan lakon piiriin kuuluvat Seure Henkilöstöpalvelut Oy:n sekä Sarastia Rekry Oy:n sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työtehtävät, joita suoritetaan käynnissä olevan lakon kohdeorganisaatioissa. Tämä entisestään vaikeuttaa ulkopuolisen työvoiman saantia. KT korostaakin, että erityisesti erikoissairaanhoidossa vaadittava osaaminen on usein sellaista, että se ei ole korvattavissa STM:n ohjauskirjeessä 21.3.2022 mainituilla keinoilla, jos suojelutyötä koskevista määristä ja laajuudesta ei ole neuvotteluissa paikallisesti päästy yksimielisyyteen ammattijärjestön kanssa. Kriittiset toiminnot ovat käytännössä valtaosaltaan sellaisia, joita ei ole hankittavissa ostopalveluna yksityissektorilta. Myöskään suojelutyömääräysten antaminen viranhaltijoille ei ole riittävä toimenpide huomioiden viranhaltijoiden pieni määrä.

Lainsäädännön puuttuessa ammattijärjestöjen kanssa käytävät suojelutyöneuvottelut tai se ettei neuvotteluissa päästä eteenpäin tai saavuteta yksimielisyyttä, ei voi muodostua potilasturvatyöhön määräämisen esteeksi tai hidasteeksi tilanteessa, jossa henki ja terveys on välittömässä vaarassa.

KT katsoo, että 4 §:ssä ammattiosastolle varatun **lausunnon aika tulisi lyhentää** vähintään kuuteen tuntiin, koska suojelutyöstä neuvotellaan paikallisesti ja sen tulisi olla ensisijainen keino aluehallintoviraston määräykseen nähden. KT katsoo, että ammattiosaston lausunnon antamiselle tulee varata aikaa, mutta nyt esitetyn vähintään 24 tunnin aika on liian pitkä, erityisesti onnettomuustilanteissa tai muissa poikkeustilanteissa. Suojelutyöneuvotteluissa on ilmennyt suuria haasteita tilanteissa, joissa tarvittavan suojelutyövoiman tarve on äkillisesti lisääntynyt esimerkiksi samanaikaisissa päivystyksellisissä tapauksissa. On myös mahdollista, toisin kuin hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää, että hätätyön edellytykset voivat erittäin poikkeuksellisesti täytyä myös työtaistelutilanteessa. Hätätyön edellytykset arvioidaan aina jälkikäteen ja hätätyön teettämiseen sisältyy mahdollinen rikosoikeudellinen vastuu, jos sitä on teetetty lain vastaisesti. KT katsoo, että lainsäädännössä tulisi olla nopea menettelytapa, jolla voidaan turvata tällaiset poikkeukselliset tilanteet ilman, että tilannetta pitäisi aina arvioida hätätyösäännösten kautta. Rikosoikeudellisen vastuun arviointi voi pahimmillaan hidastaa päätöksentekoa.

Lakiesityksen 5 §:ään sisältyy säännös työsuojeluviranomaiselle annettavasta kirjallisesta ilmoituksesta ja siihen liitettävästä luottamusmiehen tai luottamusvaltuutetun lausunnosta. Lakiesitys jättää avoimeksi sen missä vaiheessa suojelutyömääräysmenettelyä kirjallinen ilmoitus ja siihen liitettävä lausunto annetaan. KT korostaa, että

Tossavainen, Vesterbacka

4.4.2022

129/04.01.01/2022

työsuojeluviranomaiselle annettava ilmoitus ei saa missään tilanteessa viivästyttää suojelutyömääräyksen antamista.

KT pitää tarkoituksenmukaisena, että määräys voidaan antaa viikoksi kerrallaan ja se voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Lakiesitystä tulee KT:n mielestä selkeyttää siltä osin, että siitä ilmenee nimenomaisesti se, miten työntekijä saa tiedon itseään koskevasta aluehallintoviraston suojelutyömääräyksestä ja myös siitä, miten työnantaja saa tiedon annetusta suojelutyömääräyksestä.

KT toteaa, että selvyyden vuoksi lakiesitykseen tulisi sisällyttää säännös siitä, että suojelutyön ajalta maksetaan työ- ja virkaehtosopimuksen mukainen palkka ja muut korvaukset.

KT pitää kannatettavana työaikamääräyksistä poikkeamista, mutta tämä sellaisenaan ei ole riittävää potilaiden ja asiakkaiden hengen ja terveyden turvaamiseksi.

Asian luonteen vuoksi on erittäin tärkeää, että menettely suojelutyömääräyksen antamiseksi on nopeaa.

Muuta

KT kiinnittää ministeriön huomiota siihen, että esityksen perusteluissa on virheellistä tietoa siltä osin, että tosiasiallisesti vain JUKOn lakot 23.3.-24.3.2022 ja 29.-30.3.2022 oli siirretty kokonaan. Jyty ry:n ja JHL ry:n lakot toteutuivat 23.3.-24.3.2022 ja 29.-30.3.2022. Lisäksi hallituksen esityksestä puuttuu tietoa siitä, että JUKO ry, Jyty ry ja JHL ry ovat aloittamassa viikon kestävänsä lakon 19.4.2022 pääkaupunkiseudulla. Lakko kohdistuu Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkiseutuihin sekä lukuihin HUS:n tehtäviin ja toimintoihin. Lakon piirissä ovat sekä työsuhteiset että virkasuhteiset henkilöt. Tämä pääkaupunkiseudun lakko toteutuessaan vaikeuttaisi olennaisesti pääkaupunkiseudun terveydenhuoltoa.

Tällä hetkellä on annettu useita työtaisteluilmoituksia. Lakiesitys jättää jossain määrin epäselväksi sen minkä ajan laki olisi voimassa ja sovellettavissa.

Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan KT pitää esitystä kannatettavana ja välttämättömänä ja toivoo lain erittäin pikaista käsittelyä eduskunnassa. KT on erittäin huolissaan potilaiden hengen ja terveyden vakavasta vaarantumisesta tällä hetkellä käynnissä olevien ja myös mahdollisesti alkavien lakkojen osalta. Lakkotoimenpiteet vaarantavat potilaiden henkeä ja terveyttä ja voivat valitettavasti myös johtaa ihmishenkien menetyksiin tai vakaviin vammautumisiin.

KT katsoo, että esityksen mukainen potilasturvallisuuden varmistaminen suojelutyöllä ei rajoita lakko-oikeuden toteutumista enempää kuin asiallinen, alueellinen ja ajallinen välttämättömyys sekä oikeasuhtaisuus edellyttävät.

Tossavainen, Vesterbacka

4.4.2022

129/04.01.01/2022

Työntekijöillä ja viranhaltijoilla on perustuslaillinen oikeus yhdistymisvapauteen (13§). Tähän yhdistymisvapauteen kuuluu myös oikeus osallistua lailliseen työtaistelutoimenpiteeseen. Lähtökohtana tulee kuitenkin olla näkemys, että ihmisten henki ja terveys ovat merkittävimmät perusoikeudet, ja tilanteessa, jossa ne ovat välittömästi vaarantumassa, voidaan muista perusoikeuksista poiketa väliaikaisesti, kunnes hengen tai terveyden vakavan vaarantumisen uhka on poistunut.

Tällainen vakava henkeä tai terveyttä uhkaava tilanne on nyt käsillä, koska työtaistelun osapuolten välillä ei ole sopimusta potilaiden hengen tai terveyden turvaamiseksi välttämättömän hoidon järjestämisestä. Perustuslain 7 §:ssä perusoikeutena turvattu oikeus elämään ja laajemmin oikeus terveellisesti turvattuun elämään ainakin niin, ettei kukaan kuole ja kenenkään terveys peruuttamattomasti ja vakavalla tavalla vaurioidu, on arvona sellainen, jonka turvaamiseksi muut niin ikään perusoikeuksina turvatut arvot tässä tapauksessa väistyvät.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUE TYÖNANTAJAT KT

Toimitusjohtaja

Markku Jalonen

Neuvottelupäällikkö

Henriikka Nybondas-Kangas

